

som Forholdene derefter udviklede sig, let forstaaes, at det Ministerium, som først havde tilraadet dette Program, under de daværende Forhold i Europa ikke kunde vente at gennemføre det i dets hele Omfang, og at der altsaa maatte gjøres Indrømmelser, betydelige Indrømmelser. Jeg har allerede engang yderligere udviklet det, og jeg skal ikke atter vende tilbage dertil, men kun bemærke, at Martzministeriet troede, at det var rigtigt ligeoverfor Underhandlingerne med Udlandet at have et dobbelt Udgangspunkt: Slesvigs Selvstændighed og Slesvigs Deling, saaledes, at man kunde støtte sig snart paa det Ene, snart paa det Andet, alt efter som man trængtes mere eller mindre paa det ene eller det andet Punkt. Udelukket var det derved ingenslunde, at, dersom Europas Stilling forandrede sig, der da kunde bringes et andet Udbytte ud af den hele Underhandling. Denne Martzministeriets Tante vandt imidlertid hverken Hans Majestæts eller Folkets Billigelse, og det nye Ministerium dannede sig. Jeg skal nu ikke gennemgaae den hele Række af Begivenheder, der derefter have fundet Sted i de henrindne Aar, og ikke anstille nogen kritisk Betragtning over de forskellige Ministeriers forskellige Fremgangsmaade. Det er muligt, at til enkelte Tider en heldig Afgjørelse kunde være naaet. Det er for Exempel muligt, at, dersom man ikke havde været saa snar med at begynde Krigen, man da kunde have valgt et heldigere Tidspunkt til at fremtræde med sine afgjørende Fordringer. Det er muligt, at man, ved at indgaae med Holsteen i den snævrere Forbindelse med Preussen, kunde have opnaaet Noget; det er ligeledes muligt, at efter Idsted-Slaget det i Valgloven af Hans Majestæt tagne Forbehold kunde have ladet sig gennemføre (Hør!). Alt dette er muligt; men jeg paastaar ingenslunde, at det er vist, ligesaa lidt som jeg nægter, at jo de, der ere nærmere inde i Forholdene og kjende alle Enkelthederne, maaskee kunne anføre tilstrækkelige Grunde til, at man alligevel er gaaet frem paa den skeete Maade. Da var det nemlig, at den ærede Finanzminister kom med Notabelprojectet; han reiste udenlands, frem og tilbage, med dette Notabelproject. Det blev billiget af Udlandet som et Forsøg, som

Noget, man kunde prøve paa; men efterat Regjeringen havde sammenkaldt Mændene og forelagt dem Projectet og hørt deres Raad, saa billigede man det ikke længere. Man kom saaledes i den Stilling til Udlandet, at man, for at kunne handle, maatte ønske og trængte til at faae Udlandets Billigelse. Saaledes trængtes man da fra den ene Stilling til den anden, idet derved danne des Overgangen til det Forslag, der nu foreligger, den kongelige Kundgjørelse af 28de Januar 1852. Det indeholder det, hvormed Ministeriet, efter sit Kjendskab til Forholdene, troet, at Udlandet, og navnlig Preussen, vil finde sig tilfredsstillt, og det har jo ogsaa allerede vist sig, at det i denne Henseende maaskee ikke har taget feil, idet jo de østerrigiske Tropper have forladt Holsteen. Vi staae saaledes nu ved den saakaldte Heelstatspolitik. Dette er nu i Grunden en urigtig Benævnelse. Jeg har vel selv i sin Tid benævnet den saaledes, fordi det Udtryk „Heelstat“ nu eengang havde faaet, saa at sige, en historisk Betydning, idet man altid ved Heelstaten har forstaaet den Tilstand, hvor der indtraadte en Forbindelse med Holsteen. Enhver af de Herrer vil imidlertid indrømme mig, at det ikke er en egentlig Heelstat, men derimod en Føderativstat, som ligger i Kundgjørelsen af 28de Januar 1852 (Tscherning: Hør!); derfor er det ogsaa, at den ærede Rigsdagsmand for Holbet Amts 2den Valgkreds kan raabe saaledes Hør (Latter), fordi han seer alle disse føderative Tanker, hvoraf vi have seet adskillige Prøver, og som han synes saa godt om, realiserede i Kundgjørelsen af 28de Januar 1852. Jeg siger nu, det er meget muligt, at man, hvilken Vei man end i tidligere Tid havde betraadt, tilfaldt dog vilde være kommen paa samme Vei, som vi nu ved Kundgjørelsen af 28de Januar 1852 ere forte hen paa; det er muligt, at vi, om vi end vare gaaede ind paa den slesvigke Selvstændighed, som jeg for mit Vedkommende altid har forkastet, saa dog vilde være blevne forte til denne Overbygning, hvorom der nu er Tale i Kundgjørelsen af 28de Januar 1852; det er muligt, hvis vi vare komne til Slesvigs Deling, at det unionelle Forhold imellem Slesvig-Holsteen og Slesvig-Danmark — eller imellem